

3-тақырып. Кедендік рәсімдер

Сабақтың мақсаты: Кедендік рәсімдерге орналастыру тәртібімен таныстыру, кедендік рәсімдердің түрлерінің ерекшеліктерін игеру, құжаттармен жұмыс істеуге үйрету.

Қазақстан Республикасының кеден кодесіне сәйкес тауарлардың кедендік рәсімі дегеніміз, Евразиялық экономикалық одақтың кедендік аумағында не одан тыс жерлерде өткізу, пайдалану мақсаттарына қарай тауарлар мен көлік құралдарын Қазақстан Республикасының кедендік аумағы арқылы өткізу кезіндегі олардың кеден ісі саласындағы мәртебесін айқындайтын, кеден кодексінде белгіленген нормалардың жиынтығы. Қазіргі таңда елімізде Қазақстан Республикасының кеден заңдарын қолдану мақсатында кедендік режимдердің мынадай түрлері белгіленген:

- 1) тауарларды еркін айналыс үшін шығару;
- 2) тауарлардың кері импорты;
- 3) кеден қоймасы;
- 4) бажсыз сауда дүкені;
- 5) тауарларды кедендік аумақта қайта өңдеу;
- 6) тауарларды еркін айналыс үшін қайта өңдеу;
- 7) тауарларды кедендік аумақтан тыс жерлерде қайта өңдеу;
- 8) тауарлар мен көлік құралдарын уақытша әкелу;
- 9) тауарлар мен көлік құралдарын уақытша әкету;
- 10) тауарлардың экспорты;
- 11) тауарлардың кері экспорты;
- 12) тауарлар транзиті;
- 13) тауарларды жою;
- 14) мемлекет пайдасына тауардан бас тарту;
- 15) еркін кеден аймағы;
- 16) еркін қойма;
- 17) арнайы кедендік режим.

Кеден органы кеден декларациясын тіркеген күн тауарларды белгілі бір кедендік режимде мәлімдеген күн болып есептеледі. Кеден Кодексінде белгіленген тәртіппен кеден органының тауарларды шығарған күні тауарларды кедендік режимде орналастырған күн болып есептеледі.

Декларант кедендік ржежимнің кеден кодексінде белгіленген шарттары мен талаптарын сақтамағандығы үшін Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жауапты болады.

Тұлғалар кедендік режимнің шарттары мен талаптары кедендік бақылаудағы тауарлардың олар еркін айналысқа шығарылғанға дейін не олар Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тыс жерлерге іс-жүзінде әкетілгенге дейін апаттың не ырық бермес күштің әсері салдарынан біржола жоғалуы, зақымдануы немесе жойылуы себепті сақталмайтын, сондай-ақ тауарлардың саны немесе жай-күйі тасымалдаудың, көлікпен тасудың, сақтаудың және пайдаланудың (қолданудың) қалыпты жағдайлары кезінде

тауарлардың табиғи тозуының немесе табиғи кемуінің салдарынан өзгерген жағдайларда жауапты болмайды.

Тұлғалар Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге қайта өңдеу үшін әкетілген тауарларға немесе олардың қайта өңделген өнімдеріне қатысты мынадай мән-жайларда жауаптылықта болмайды, егер: тауарлардың немесе олардың қайта өңделген өнімдерінің апаттың немесе ырық бермес күштің әрекеті салдарынан біржола жоғалуы немесе жойылуы себепті қайтарылмауы; тауарлардың немесе олардың қайта өңделген өнімдері санының тасымалдаудың, сақтаудың және пайдаланудың (қолданудың) қалыпты жағдайлары кезінде олардың табиғи тозуының немесе табиғи кемуінің салдарынан өзгеруі; тауарлардың немесе олардың қайта өңделген өнімдерінің шетел мемлекеті мемлекеттік органдарының немесе лауазымды адамдарының іс-әрекеттері салдарынан иеліктен шығуынан болса.

Тауарлардың біржола жоғалуына, бүлінуіне немесе жойылуына, олардың саны мен жай-күйінің өзгеруіне әкеп соқтырған мән-жайларды растау міндеті осы бөлімде айқындалған тұлғаларға жүктеледі. Шет мемлекеттердің аумағында болған мән-жайларды Қазақстан Республикасының шетелдердегі консулдық мекемелері немесе жоғарыда аталған мән-жайлар болған мемлекеттің құзыретті органдары растайды.

Арнайы кедендік режим - экспорттық бақылау саласындағы талаптарды қоспағанда, тауарлардың жекелеген санаттары кедендік баждар және салықтар алынбастан және тарифтік емес реттеу шаралары қолданылмастан Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізілетін кедендік режим.

Кеден істері мәселелері жөніндегі уәкілетті орган белгілеген тәртіппен Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізілетін мынадай тауарлар арнайы кедендік режимге орналастыруға жатады: Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге әкетілетін және Қазақстан Республикасының шетелдердегі мекемелерінің және өзге де ресми өкілдіктерінің жұмысын қамтамасыз етуге арналған тауарлар; Қазақстан Республикасының кедендік аумағында және одан тысқары жерлерде орналасқан Қазақстан Республикасының әскери мекемелерінің арасындағы кедендік шекара арқылы өткізілетін тауарлар; теңіз, әуе және темір жол көлігі түрлерімен өткізілетін аталған көлік құралдарының қалыпты жұмыс істеуі мен оларға техникалық қызмет керсетілуін қамтамасыз етуге, олардың экипажы мен жолаушыларының тіршілік қызметін қамтамасыз етуге арналған борттық запастар мен кеме қорлары; кедендік шекара арқылы өткізілетін, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алуға және жоюға арналған тауарлар, оның ішінде төтенше оқиғалардың нәтижесінде зардап шеккен адамдарға тегін тарату үшін, не осы мақсаттарда коммерциялық емес қайырымдылық ұйымдарына беруге арналған тауарлар;

күтқару, авариялық-қалпына келтіру және басқа да шұғыл жұмыстарды жүргізуге қажетті тауарлар және табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алу жөніндегі іс-шараларға қатысатын азаматтық қорғаныс күштерінің тауарлары; шикізаттың не өнеркәсіп өнімінің ықтимал сұранысын айқындау мақсатында зерттеулер (сертификаттау) жүргізу үшін Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізілетін сол шикізаттың не өнеркәсіп өнімдерінің үлгілері. Бұл ретте мұндай зерттеулерді жүргізу үшін жеткілікті, коммерциялық құндылығы жоқ, шикізаттың не өнеркәсіп өнімінің ең аз саны үлгі деп ұғынылады.

Тауарларды еркін айналыс үшін шығару - Қазақстан Республикасының кедендік аумағына әкелінетін тауарларды тұрақты пайдалану мен тұтынуға арналған кедендік режим.

Тауарлардың кері импортына кедендік режимді тағайындау: Тауарлардың кері импорты - бұрын Қазақстан Республикасының кедендік нынан тауарлар экспортының кедендік режиміне сәйкес әкетілген тауарлар кеден кодексінің 122-бабында белгіленген мерзімдерде, тарифтік емес реттеу шараларын қолданбай, тауарлардың қауіпсіздігі жөніндегі талаптарды және экспорттық бақылау саласындағы шараларды қоспағанда, кедендік баждардан салықтардан босатыла отырып, кері әкелінетін кездегі кедендік режим.

Тауарлардың кері импортының кедендік режиміне тауарларды орналастырудың шарттары: Тауарлардың кері импортының кедендік режиміне тауарларды орналастыру үшін тауарлардың:

Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан әкетілуі кезінде қазақ;ық тауарлар мәртебесі болуы; әкету сәтінен бастап үш жылдың ішінде тауарлардың кері импортының кедендік режиміне мәлімделуі; тасымалдаудың, сақтаудың немесе пайдаланудың (қолданудың) қалыпты жағдайлары кезінде табиғи тозудың немесе табиғи кемудің салдарынан өзгеруді қоспағанда, олар өзгеріссіз жағдайда болуы; кеден органдары тарапынан бірдейлендірілген болуы тиіс.

Тауарларды Қазақстан Республикасынан тысқары жерлерде кәсіпкерлік мақсаттарға пайдалану, сондай-ақ олармен ұсақ жөндеу операцияларын, техникалық қызмет көрсету және тауарларды қалыпты ұстау үшін қажетті басқа да операцияларды қоса алғанда, олардың сақталуын қамтамасыз ету үшін қажетті операциялар жасау, жөндеуге байланысты операциялар олардың әкетілген сәттегі құнымен салыстырғанда тауарлар құнының өсуіне әкелетін жағдайларды қоспағанда, тауарларды тауарлардың кері импортының кедендік режиміне орналастыруға кедергі келтірмейді. Бұл ретте әкетілген күнгі құн мен әкелінген күнгі құнның арақатынасы тауарлардың кедендік декларациясында көрсетілетін статистикалық құнының негізінде айқындалады.

Тауарлар экспортының кедендік режиміне сәйкес әкетілген, тауарлардың кері импортының кедендік режиміне орналастырылатын тауарлар жағдайының тұрақтылығы, олардың әкетілу фактісі, әкетілген күні құжаттамамен расталуы тиіс.

Тауарлардың кері импортының кедендік режиміне тауарларды орналастыруға кеден кодексінің 56-бабының 1-тармағының талаптары сақталған кезде және, егер әкетілген тауарлардың бөлігі ғана кері әкелінетін жағдайда да жол беріледі.

Әкетілімдік кедендік баждарды қайтару

1. Тауарлардың кері импортын жүзеге асыратын тұлғаға бұрын төленген баждар, егер әкету кезінде кедендік шекарадан өткен сәтте тауарларға олардың ақаулары болса не тұлғаға қатысты емес мән-жайлар бойынша сыртқы экономикалық мәмілелер аяқталмаған жағдайда және осы себептер бойынша тауарлар жеткізушіге не ол атап көрсеткен өзге тұлғаға қайтарылған болса, мынадай:

1) Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген құқық мирасқорлығы жағдайларын қоспағанда, тауарларды әкеткен адамның өзі тауарларды әкелген;

2) тауарларды пайдалану ақауларды немесе тауарларды қайтаруға әкеп соққан өзге де мән-жайларды анықтау үшін қажетті жағдайларды қоспағанда, тауарлар Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тыс жерлерде пайдаланылмаған және жөнделмеген;

3) тауарлардың әкетілуі кезінде Қазақстан Республикасының кедендік шекарасынан өткен күннен бастап алты айдың ішінде кері импортталған жағдайлар сақталғанда қайтарылады.

2. Экспортталған тауарлар легінің бір бөлігін тауарлардың кері импортының кедендік режиміне орналастыру кезінде, төленген сомалардың қайтарылуы осы бөліктің экспортталған тауарлардың легіне сандық қатынасы бойынша жүргізіледі.

3. Әкетілімдік кедендік баждарды қайтару кеден кодексінің 44-тарауында белгіленген тәртіппен кері импорттауды жүзеге асырған тұлғаға жүргізіледі.

Бажсыз сауда дүкенінің кедендік режимін тағайындау

Бажсыз сауда дүкені - тауарлардың кейін Қазақстан Республикасының өзіндік аумағынан әкетілуі жағдайында, тауарлардың қауіпсіздігі жөніндегі талаптарды қоспағанда, тауарлар жеке тұлғаларға кедендік баждар, салықтар алынбай және тарифтік емес реттеу шаралары қолданылмай сатылатын кедендік режим[.

Тауарларды бажсыз сауда дүкенінде сату

1. Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге кететін жеке тұлғаларға тауарларды бажсыз сауда дүкенінде сату фискалдық бар бақылау-касса машиналарын міндетті түрде қолдану арқылы жүзеге асырылады.

2. Бажсыз сауда дүкенінде сатылатын тауарлардың кеден органымен келісілген арнайы таңбасы болуы және сату үшін алдын ала оралуы тиіс.

3. Бажсыз сауда дүкендерінде тауарларды сату Қазақстан Республикасының кедендік аумағында Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізу пункттерінде кедендік бақылаумен жүргізіледі.

Бажсыз сауда дүкеніне түсетін және сатылатын тауарлар есеп пен есептілік

Бажсыз сауда дүкенінің кедендік режиміне орналастырылған тауарлар бажсыз сауда дүкені иесінің міндетті есепке алуына жатады.

Бажсыз сауда дүкеніне түсетін және сатылатын тауарлардың есебі мен есептілігі нысанын кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган белгілейді. Бұл ретте тауарларды есепке алу міндетті түрде:

есеп кітабын;

кедендік есеп құжатын жүргізу арқылы жүргізіледі.

Жүктің кедендік декларациясы кедендік есеп құжаты болып табылуы мүмкін.

Бажсыз сауда дүкенінің иесі кеден кодексінің 150-бабының 2-тармағының 1) тармақшасында көзделген есеп кітабынан өзге, есепке алудың басқа, оның ішінде автоматтандырылған жүйелерін пайдалануға құқылы.

Кеден органы бажсыз сауда дүкенінің сауда залдарындағы, қосалқы үй-жайларындағы және қоймасындағы тауарларға түгендеу жүргізуге құқылы.

Бажсыз сауда дүкенінің қызметіне қойылатын біліктілік талаптары

1. Бажсыз сауда дүкенін құруға арналған үй-жай мынадай талаптарға сәйкес болуы тиіс[8]:

ол дүкен иесінің меншігінде болуы не кемінде үш жыл мерзімге жалға алынуы керек;

сауда залы жеке тұлғалардың Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы жол жүрген кезде әкететін тауарларын кедендік ресімдеуді жүргізу үшін белгіленген орыннан тыс жерде болуы тиіс;

өрт қауіпсіздігі талаптарына, санитарлық және техникалық нормаларға сәйкес болуы керек.

2. Бажсыз сауда дүкенінің аумағында сауда операцияларын, сондай-ақ тауарларды сақтауды қамтамасыз ету және тауарларды сатуға әзірлеу (орама-сын ашу, ыдысынан босату және басқалары) жөніндегі операцияларды жүзеге асыруға арналған орындар болуы тиіс.

Осы мақсаттар үшін бажсыз сауда дүкенінің аумағында қоршалған орындар: сауда залы (сауда залдары); бажсыз сауда дүкенінің қоймасы (қоймалары) болуы тиіс.

Лицензияның қолданылуын тоқтата тұруға дейін бажсыз сауда дүкенінің кедендік режиміне орналастырылған тауарлар өзге кедендік режимге ауыстырылуға тиіс.

Лицензияның қолданылуы оның қолданылуын тоқтата тұрудың себептері жойылғаннан кейін лицензияның қолданылуын жаңғырту туралы

шешім қабылданған күннен бастап кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган басшысының бұйрығымен жаңғыртылады.

Тауарларды еркін айналыс үшін қайта өңдеу - қайта өңдеу өнімдерін тауарларды еркін айналыс үшін шығарудың кедендік режиміне кейіннен орналастыра отырып, кедендік баждар, салықтар алынбастан және тарифтік емес реттеу шаралары қолданылмай, кедендік бақылаумен кедендік аумақта шетел тауарлары қайта өңдеу жөніндегі операцияларға ұшырайтын кедендік режим.

Тауарларды еркін айналыс үшін қайта өңдеудің кедендік режиміне тауарларды орналастыруға: тауарларды еркін айналыс үшін қайта өңдеудің талаптары туралы Кеден Кодексінің 168-бабында белгіленген тәртіппен тиісті уәкілетті мемлекеттік орган қорытындысы ұсынылған; кеден органдары шетел тауарларының қайта өңдеу өнімдерінде бірдейлендірген; кедендік бақылаудан тыс, тауарлар мен қайта өңдеу өнімдерін алып қою мүмкіндігін болдырмауды қамтамасыз етуді, кедендік бақылауды жүзеге асыру үшін жағдайлар жасауды, тауарларға кеден органдарының қол-жетімділігін қамтамасыз етуді, тауарларды есепке алу және олармен операцияларды жүргізуді, сондай-ақ есептілік беруді қоса алғанда, Қазақстан Республикасы кеден заңдарының талаптарын орындау қамтамасыз етілген; қайта өңдеу өнімдерін экономикалық тиімді тәсілмен бастапқы жағдайдағы қалпына келтіру мүмкін болмаған; қайта өңдеу жөніндегі операцияны тікелей жүзеге асыратын тұлға тауарларды қайта өңдеу үшін әкелген жағдайда жол беріледі. Тауарларды еркін айналыс үшін қайта өңдеудің кедендік режимін осы Кодекстің 374-бабына сәйкес декларант ретінде өкілдік ете алатын тұлға мәлімдеуі мүмкін. Тауарларды еркін айналыс үшін қайта өңдеудің кедендік режиміне бұрын өзге кедендік режимдерге орналастырылған шетелдік тауарлар орналастырыла алады. Қазақстан Республикасының Үкіметі тауарларды еркін айналыс үшін кедендік қайта өңдеу режиміне орналастыруға тыйым салынған тауарлар тізбесін

Шетел тауарларын еркін айналыс үшін қайта өңдеу фактісін белгілеу мақсатында кеден кодекстің 154-бабына сәйкес бір немесе бірнеше тәсілді пайдалана отырып, қайта өңдеу өнімдеріндегі шетел тауарларын бірдейлендіру жүргізіледі.

Тауарларды қайта өңдеу жөніндегі операциялар: бірдейлендіру қайта өңдеудің міндетті шарты болып табылатын жағдайда қайта өңдеу өнімдеріндегі әкелінген тауарларды бірдейлендіруге мүмкіндік беретін қайта өңдеу өнімдеріндегі сипаттамаларды сақтай отырып, шетел тауарлары жеке сипатын жоғалтатын тауарларды қайта өңдеуді немесе өңдеуді; әкелінген тауарлардың негізгі сипаты сақталатын монтаждау, жинау және шауды қоса алғанда тауарларды дайындауды; қайта өңдеу процесінде бұл тауарлар толық немесе ішінара тұтынылған жағдайларда, қайта өңдеу өнімдерінің өндірісіне жәрдемдесетін немесе оны жеңілдететін тауарларды шикізат ретінде пайдалануды қамтиды.

Тауарларды қайта өңдеу операцияларына: тауарлардың сақталуын қамтамасыз ету жөніндегі, сатуға және тасымалдауға даярлау жөніндегі операциялар; төл алу, малдарды, құстарды, балықтарды өсіру және бордақылау, сондай-ақ шаян тәріздестер мен моллюскілерді өсіру; ағаштар мен өсімдіктер өсіру; пайдалы қазбаларды өндіру; балықты, шаян тәріздестер мен моллюскілерді аулау; аңшылық; саңырауқұлақтар мен өсімдіктер жинау; ақпаратты, дыбыс- және бейне жазбаларды ақпарат жеткізуші көздердің кез келген түрлеріне көшіру және көбейту; Шетел тауарларын технологиялық процесте көмекші құралдар ретінде (жабдық, станоктар, тетіктер және басқаларын) пайдалану жатпайды.

Тиісті уәкілетті мемлекеттік органның еркін айналыс үшін қайта өңдеу талаптары туралы қорытындысында мынадай мәліметтер болуы тиіс:

- 1) тауарлар мен қайта өңдеу өнімдерінің Сыртқы экономикалық қызметтің тауар номенклатурасына сәйкес атауы, жіктемесі, олардың саны және құны;
- 2) қайта өңдеу шартының (келісім-шартының) күні мен нөмірі, қайта өңдеу мерзімі;
- 3) қайта өңдеу өнімдерінің шығарылу нормасы;
- 4) өңдеудің сипаты;
- 5) бірдейлендіру тәсілдері;
- 6) қайта өңдеуді жүзеге асыратын декларант пен тұлға туралы мәліметтер.

Тауарларды еркін айналыс үшін қайта өңдеу талаптары туралы қорытындының нысанын тиісті уәкілетті мемлекеттік органмен келісім бойынша кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган белгілейді.

Тауардан мемлекет пайдасына бас тартудың кедендік режимін тағайындау

Тауардан мемлекет пайдасына бас тарту - тауарлардың қауіпсіздік жөніндегі талаптарды қоспағанда, шетелдік тауарлар кедендік төлемдерді, салықтарды төлеместен және тарифтік емес реттеу шараларын қолданбастан мемлекет меншігіне өтеусіз берілетін кедендік режим.

Тауарлар мен көлік құралдарын уақытша әкелу - шетелдік тауарлар мен көлік құралдары Қазақстан Республикасының кедендік аумағында, тауарлар қауіпсіздігі жөніндегі талаптарды қоспағанда, тарифтік емес реттеу шараларын қолданбастан, кедендік әкелу баждарын және салықтарды төлеуден толық немесе ішінара босатыла отырып пайдаланылатын, тауарлар мен көлік құралдары кейіннен Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тыс жерлерге әкетілетін кездегі кедендік режим.

Көлік құралдарын тауарлар мен көлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режиміне орналастырудың ерекшеліктері

Көлік құралдарын тауарлар мен көлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режиміне орналастырудың ерекшеліктері, уақытша әкелінген көлік құралдарын пайдалану және оларға билік ету жөніндегі шектеулер, кедендік баждарды қолдану, уақытша әкелудің мерзімдері, көлік құралдарын кедендік

бақылау мен кедендік ресімдеудің ерекшеліктері, сондай-ақ кедендік режимді аяқтау Кеден кодексінің 33-тарауында белгіленеді.

ТАУАРЛАР МЕН КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН УАҚЫТША ӘКЕТУ

Тауарлар мен көлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режимін тағайындау: тауарлар мен көлік құралдарын уақытша әкету - қазақстандық тауарлар мен көлік құралдары кедендік әкету баждарын төлеуден толық немесе ішінара босатыла отырып, тарифтік емес реттеу шараларын қолданбастан, Қазақстан Республикасының кедендік аумағына тауарлар мен көлік құралдарын кейіннен әкеле отырып Қазақстан Республикасының кедендік шекарасынан тыс жерлерде пайдаланылатын кедендік режим